षां छन्दसामनुष्टुप्सकाशात्सृष्टेराम्नातत्वात्सा वागात्मिका वाचश्च सर्वजगदुत्पत्तिहेतुत्वमाम्नातम् ॥१६॥ शाखिनां समन्त्रकग्रहणस्य प्रत्येकं त्रिरावृत्तत्वमुपन्यस्य सकृत्त्वपक्षं निगमयति तदु न्विति अत्रापि हि ग्रहणस्य त्रित्वसंख्या समाहारेण संपद्यते ॥१८॥ २ ॥३॥

पूर्वभागे संनहनरज्जोर्ग्रन्थिर्यथा भवति तथा ॥३॥ पूर्वदिग्भागे प्रस्तरमुष्टिं गृह्णीयात् आहवनीयनिकटे तद्ग्रहणाद्दिक्षामेव तस्मिन्स्थापयति । पिण्डीभावेन बद्धो मानुषः स्तुपः केशसंघातः शिरसः पूर्वभागे हि भवति अतो यज्ञस्यापि पूर्वभागे स्तुपधारणाय पुरस्ताद्ग्रहणं युज्यते ॥५॥ संनहनस्य विस्रंसने सति यजमानस्य स्त्री प्रकर्षेण क्लृप्तं दशमासस्थं पूर्णावयवमपत्यं प्रसूयते । अस्य यजमानस्यैषा रज्जुर्नीविरेव भवति लोके हि वाससः परिधाने दक्षिणपार्श्वऽएव नीविः परिकल्प्यते तस्माद्दक्षिणश्रोणौ संनहनरज्जुनिधानं नीविपरिकल्पनमेव भवति । संनहनस्योपरि दर्भास्तरैश्छादनम् उपरिवाससा आवृतेव हि लौकिका नीविर्भवति ॥६॥ बर्हिषा वेदिं छादयति । योऽयं प्रस्तरः स ऊर्ध्वबद्धः केशसंघातात्मकः स्तुपः अथ तद्व्यतिरिक्तानि श्मश्रुप्रभृतीनि यान्यवाङ्मुखानि लोमानि स्तीर्यमाणेन बर्हिषा अस्य यज्ञस्य तान्येव संपाद्यन्ते ॥७॥ हविर्ग्रहणायागता ये देवा वेदेरुपरि तऽउपविशन्ति ये च शुश्रुवांसः प्रयोगाभिज्ञा अनूचानाः अनुष्ठातृरूपा ऋत्विजः समीपे वर्तन्ते ॥८॥ बर्हिष आहर्तरि यजमाने तद्बङ्कलस्तरणं कृतमुपजीवनीयतमवलक्षणं फलं भवति अधिशब्दो विभक्त्यर्थानुवादो ॥ एकं मुष्टिं वेदेः पूर्वभागे स्तीर्वा द्वितीयं मुष्टिं तन्मध्यमभागे पूर्वमुष्टिनासंबद्धं ततस्तृतीयं मुष्टिं वेदेरपरार्धे द्वितीयमुष्टिनासंबद्धं स्तृणीयादित्येकः पक्षः पक्षान्तरमाहाथो इति । प्रवृश्च प्रवृश्च प्रथममुष्टिं वेद्यपरार्धे स्तीर्वा तस्याग्रमुद्यम्याधस्तात्तत्संबद्धं द्वितीयमुष्टिं स्तृणीयादेवमेव तृतीयमपि एवं मुष्टित्रयस्य परस्परसंबन्धमृक्पादेन दृढयति (see वाजस° स° ७.३२.) ॥१०॥ आहवनीयं क्लृप्तं हविर्दहनसमर्थं करोति । वेदेः पूर्वभागेऽवस्थानादाहवनीयो यज्ञस्य शिरः ॥१२॥ परितो धीयन्तऽइति परिधयः पा° ३.३.१२. इति कर्मणि किः । प्राधन्विषुः प्रागमन्प्रामृषत see २.३.१. । अवकल्पयत मूर्तिसामर्थ्ययुक्तान्कुरुत ॥१॥ प्रवर्ध्यति हिंसिष्यति ॥२॥ युङ्क्थ युक्तान्कुरुत ॥३॥ परिधीनां बाह्यदेशे । अविष्यति तृप्तान्करिष्यति । हविः स्कन्नमिति यत्तदागः स अपराधो न भवति ॥१६॥ तत्तत्रैवं नामोद्देशेनाभिमर्शने कृते सति यथा वषट्कारेण प्रत्तं हविः तस्यै देवतायै कृतं भवति एवमेवास्य यजमानस्य एतेषु भुवपत्यादिनामकेषु परिधिरूपाग्निषु तत्स्कन्नं हविर्कृतमेव भवतीत्यर्थः ॥१७॥ इध्मस्येत्यवयवावयविसंबन्धार्था षष्ठी इध्मस्य अवयवभूतान् । अग्निसमिन्धनाय होध्मः क्रियते अतस्तदवयवानां समिन्धनसामर्थ्यमेव न तु परिधानसामर्थ्यमस्ति तस्मादिध्मानन्तरैतानन्यानेव परिधीनध्वर्यव आहरेयुः ॥१८॥ अग्निवायुवादित्यरूपेण हिरण्यगर्भस्य ब्रह्मण एवावस्थानादग्निरपि ब्रह्मात्मकः ॥१९॥२०॥ ३ ॥३॥

मन्त्रः स्पष्टार्थ इत्यभिप्रेत्य ब्राह्मणेन न व्याख्यायते ॥२॥ पूर्वाघारसमिधोऽभ्याधानं विधत्ते । वायव्यां दिशमारभ्याग्नेयदिग्भागपर्यन्तमविच्छिन्नधारया होमः पूर्वाघारः स च यत्र परिसमाप्यते तत्रैकं समिधमादध्यात् तत्र धर्मविशेषमाह अभ्याधानात्पूर्वं मध्यमं परिधिं तया समिधा संस्पृशेत् ॥५॥ उत्तराघारसमिधोऽभ्याधानं विधत्ते । द्वितीयाघारो नैर्ऋतीं दिशमारभ्यैशानीं दिशं प्रति वर्तते ॥७॥ अदःशब्दो विप्रकृष्टार्थवाची विप्रकृष्टेऽनुयाजप्राक्कालेऽभ्या-